

Sygn. akt

III AUa 270/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **23 września 2014 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek (spr.)
	Sędziowie:	SSA Alicja Podczaska SSA Roman Skrzypek
	Protokolant	st.sekr.sądowy Małgorzata Leniar

po rozpoznaniu w dniu **10 września 2014 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **M. G.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji wnioskodawcy

od wyroku **Sądu Okręgowego w Rzeszowie**

z dnia **6 lutego 2014 r.** sygn. akt **IV U 436/13**

I. z m i e n i a pkt I zaskarżonego wyroku, jak też poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 18 października 2011 r., w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy M. G. prawo do emerytury pomostowej poczynwszy od dnia 17 marca 2011 r.,

II. u s t a l a brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji,

III. z a s ą d z a od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz wnioskodawcy M. G. kwotę 330 zł (słownie: trzysta trzydzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 23 września 2014r.

Decyzją z dnia 3 czerwca 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R., odmówił wnioskodawcy M. G. prawa do emerytury pomostowej, dochodzonego wnioskiem z dnia 17 marca 2011r.

w trybie przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz.1656 ze zm.) , z uwagi na przyjęty brak wymaganego okresu pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. W podstawie prawnej decyzji powołany został art. 4 w/w ustawy , jak również ogólnie przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zaś w uzasadnieniu faktycznym ,w lapidarny sposób naprowadzone zostało, że „ z przedłożonych przez wnioskodawcę dokumentów nie wynika aby

w okresie od 1 czerwca 1988r. do 31 lipca 1996r. oraz od 21 lutego 2005r. do

31 marca 2009r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace na statkach żeglugi powietrznej „ , przy dodatkowej uwadze „ brak wyjaśnienia pracodawcy dotyczącego faktycznego charakteru pracy „ .

Wnioskodawca M. G. odwołał się od decyzji ZUS do Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie , zarzucając ,że wbrew stanowisku organu rentowego legitymuje się wymaganym okresem pracy w szczególnym charakterze na stanowisku pilota- instruktora , co potwierdzać miały kwalifikowane świadectwa wykonywania tak określonych prac wystawione przez Politechnikę (...) w dniu 21 marca 2011r. obejmujące okresy: od 1 czerwca 1988r. do 31 lipca 1996r. oraz od 21 lutego 2005r. do 31 marca 2009r. Niezależnie od tego odwołujący -opisując specyfikę pracy na w/w stanowisku ,przy jednoczesnym odniesieniu się do uregulowań prawa lotniczego w zakresie pojęcia personelu lotniczego – podkreślał ,że w całym tym okresie mając ważną licencję pilota , niezależnie od formalnych nazw zajmowanych stanowisk pracy (w tym kierowniczych) , wykonywał loty instruktorskie i prowadził szkolenie lotnicze studentów, co uzasadnia zaliczenie tych prac do prac w warunkach szczególnych .

W odpowiedzi na odwołanie pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. , wnosił o oddalenie żądania wnioskodawcy, z tego samego względu , który legł u podstaw zaskarżonej decyzji. Niezależnie od tego pozwany organ rentowy naprowadzał ,że nawet w przypadku uwzględnienia spornego okresu, odwołujący nie nabędzie prawa do emerytury pomostowej z uwagi na fakt , iż okres wykazywanej pracy w warunkach szczególnych nie sięga koniecznego wymiaru lat 15-stu, a jedynie 12 lat i 13 dni.

Wobec takiej argumentacji pozwanego organu rentowego ,**wnioskodawca M. G. w piśmie procesowym z dnia 3 października 2011r. dodatkowo naprowadził, że do okresu wykonywania przez niego pracy w warunkach szczególnych należy także zaliczyć okresy:**

- pełnienia służby w charakterze funkcjonariusza MO od 16 października 1979 r. do 15 sierpnia 1984r.,

- zatrudnienia na stanowisku szefa wyszkolenia pełniącego obowiązki instruktora – pilota w Przedsiębiorstwie Usług (...) Spółka z o.o. z siedzibą w J. od 1 października 1996 r. do 30 listopada 1996 r. i od 1 grudnia 1996 r. do 31 października 1998 r.,

- oraz pracy w charakterze instruktora – pilota w (...) Usługi (...) w L. od 1 grudnia 2010 r. do 1 marca 2011 r. i od 1 marca 2011 r. do 16 marca 2011 r. Potwierdzeniem, zaś powyższego miały być dołączone do pisma dowody z dokumentów w postaci : świadectwa służby (...) Policji w R. , ogólnego świadectwa pracy z zatrudnienia

w Przedsiębiorstwie (...), oraz w (...) Usługi (...), jak również -wystawione przez tego ostatniego pracodawcę -zaświadczenie wykonywania przez wnioskodawcę prac o szczególnym charakterze.

Konsekwencją powyższego była kolejna decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 18 października 2011 r. ,w której – przy uchyleniu uprzedniej z dnia 3 czerwca 2011 r. – *podtrzymane zostało stanowisko o braku prawa M. G. do emerytury pomostowej, tu jednak przy częściowym uwzględnieniu pracy w/w w warunkach szczególnych :*

od 16 października 1979 r. do 15 sierpnia 1984 r. (służba w MO) **oraz od 21 lutego 2005 r. do 15 sierpnia 2005 r. na Politechnice (...)** (praca w charakterze instruktora - pilota) – łącznie w wymiarze nie sięgającym jednak lat 15-stu.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie, po rozpoznaniu odwołania M. G., wyrokiem z dnia 25 lipca 2012 r. (sygn. akt IV U 842/11) zmienił zaskarżoną decyzję ZUS , przyznając wnioskodawcy prawo do emerytury pomostowej , poczynsży od dnia 17 marca 2011 r. (tj. od dnia złożenia wniosku), **przy jednoczesnymzasądzeniu na rzecz odwołującego od pozwanego organu rentowego kwoty 120 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.** Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca M. G. ur. (...), pozostający w pracowniczym zatrudnieniu do dnia 16 marca 2011 r. i wykonujący ostatnio (od 1 do 16 marca 2011 r.) pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku instruktora – pilota, wystąpił w dniu 17 marca 2011 r. do pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury pomostowej, wykazując łączny okres zatrudnienia (okresy składkowe i nieskładkowe) w wymiarze znacznie przynoszącym wymagane 25 lat

(38 lat 8 miesięcy i 22 dni okresów składkowych, oraz 9 miesięcy i 17 dni okresów nieskładkowych). Do wniosku emerytalnego m. innymi dołączone zostały świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 21 marca 2011 r. wystawione przez Politechnikę (...), z których – wbrew treści ogólnych świadectw pracy zalegających w aktach o ustalenie kapitału początkowego wnioskodawcy - wynikało, iż w całym okresie zatrudnienia od 1 czerwca 1988 r. do 31 lipca 1996 r. i od 21 lutego 2005 r. do 31 marca 2009 r. stale i pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę na statkach żeglugi powietrznej na stanowisku instruktora – pilota (tymczasem z ogólnych świadectw pracy wynikało, iż zajmował jeszcze stanowiska: Kierownika (...), Kierownika (...), Zastępcy Dyrektora – Szefa Wyszkozenia, czy w końcu Dyrektora (...)). W konsekwencji powyższego pozwany ZUS wydał w dniu 3 czerwca 2011 r. decyzję odmawiającą prawa do dochodzonego przez M. G. świadczenia, aby kolejną – uchylającą tą pierwszą - z dnia 18 października 2011 r. podtrzymać swoje stanowisko, przy uwzględnieniu jednak pewnych dodatkowo wykazywanych przez wnioskodawcę także w postępowaniu sądowym okresów zatrudnienia w warunkach szczególnych: od 16 października 1979 r. do 15 sierpnia 1984 r. (służba w MO) ,oraz od 21 lutego 2005 r. do 15 sierpnia 2005 r. na Politechnice (...) (praca w charakterze instruktora - pilota), co jednak nie stanowiło o wymaganym ustawowo co najmniej 15-sto letnim okresie takiej pracy. Opierając się następnie w zupełności na końcowej opinii biegłego specjalisty ds. organizacji i zarządzania przemysłem inż. M. M. i przy uwzględnieniu treści zeznań świadków Z. P., P. S. i A. P. (którzy potwierdzili, iż wnioskodawca zajmując nawet stanowiska kierownicze zajmował się instruktorem lotniczym wykonując przeloty i to tak w okresie zatrudnienia w Politechnice (...), jak i w Przedsiębiorstwie Usług (...) Spółka z o.o. z siedzibą w J., gdzie jego stanowisko określane było jako Szef Wyszkozenia), Sąd I instancji ustalił, iż wnioskodawca M. G. legitymuje się wymaganym okresem 15-stu lat pracy w warunkach szczególnych (dokładnie 15-stu lat 2 miesięcy i 16 dni), przy ich zakwalifikowaniu (gdzie idzie o ostatecznie sporny okres zatrudnienia na Politechnice (...), w Przedsiębiorstwie Usług (...) Spółka z o.o.

z siedzibą w J. i w (...) Usługi (...) w L. – w tym ostatnim wypadku w zakresie zatrudnienia wykonywanego w pełnym wymiarze czasu pracy), do tych przewidzianych w Dziale VIII poz.12 , oraz Dziale XIV poz. 24 Wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnych charakterze (Dz. U. Nr 8 poz. 43 ze zm.), jak też w poz.1 załącznika Nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, zawierającego wykaz prac o szczególnych charakterze. Do tak ustalonego okresu Sąd Okręgowy w Rzeszowie zaliczył bowiem kolejno: okres pełnienia służby w MO od 16 października 1979 r. do

15 sierpnia 1984 r. (5 lat i 10 miesięcy), zatrudnienie w Politechnice (...) na stanowiskach Kierownika (...), Starszego Instruktora(...) i Kierownika (...) od 1 czerwca 1988 r. do 30 czerwca 1994 r. (łącznie 4 lata i 1 miesiąc), zatrudnienie w Przedsiębiorstwie Usług (...) w J. od 1 grudnia 1996 r. do 31 października 1998r. na stanowisku Szefa Wyszukowania – Instruktora Pilota (1 rok i 11 miesięcy), zatrudnienie w (...) Usługi (...) w L. od 1 marca 2011 r. do 16 marca 2011 r. na stanowisku Instruktora Pilota (16 dni). Niezależnie od tego z okresów w których M. G. pełnił obowiązki Zastępcy Dyrektora ds. (...) oraz Dyrektora (...) (od 1 lipca 1994 r. do 31 lipca 1996 r. i od 16 sierpnia 2005 r. do 31 marca 2009 r.) uwzględnionych zostało łącznie 40 miesięcy (tj. 3 lata i 4 miesiące), w których – zdaniem biegłego (podzielonym w zupełności przez Sąd orzekający) - odwołujący miał wykonywać loty instruktorskie w znacznym nasileniu. Reasumując Sąd Okręgowy w Rzeszowie w tym wypadku stwierdzał, że pomimo formalnie zajmowanego przez wnioskodawcę stanowiska Zastępcy Dyrektora ds. (...), czy Dyrektora (...), w miesiącach w których w wykonywał on w znacznym nasileniu czynności lotnicze, jego praca była faktycznie pracą instruktora-pilota. Odnosząc się równocześnie do stawianych przez ZUS do opinii biegłego zarzutów (w zakresie choćby braku wyjaśnienia przyjętych przez autora opinii kryteriów do uznania poszczególnych miesięcy zatrudnienia wnioskodawcy na w/w stanowiskach kierowniczych w Politechnice (...) za w istocie pracę instruktora- pilota), Sąd I instancji lapidarnie stwierdził, że zarzutów tych nie podziela z uwagi na fachowość biegłego. W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy w Rzeszowie uznał więc żądanie odwołania za w pełni zasadne, a zaskarżoną decyzję ZUS za naruszającą prawo. Dokonując bowiem oceny prawnej sprawy Sąd I instancji stwierdził, że wbrew stanowisku pozwanego organu rentowego wnioskodawca M. G. spełnił wszystkie przewidziane w art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 1998 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.) przesłanki nabycia prawa do dochodzonej emerytury pomostowej. Urodził się bowiem po dniu 31 grudnia 1948 r., ma okres pracy w szczególnych warunkach wynoszący co najmniej 15 lat, osiągnął 60-ty rok życia, ma okres składkowy i nieskładkowy przynoszący 25 lat, przed dniem 1 stycznia 1999r. wykonywał prace w warunkach szczególnych o jakich mowa w art. 32 ustawy emerytalno – rentowej, zaś po dniu 31 grudnia 1998 r. wykonywał prace o szczególnym charakterze. Z dniem 16 marca 2011r. nastąpiło też rozwiązanie z nim stosunku pracy. W podstawie prawnej wyroku powołany nadto został art.477⁽¹⁴⁾§ 2kpc, zaś w zakresie przyjętego rozstrzygnięcia o kosztach procesu, ogólnie art.98 §1kpc.

Wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 25 lipca 2012r. zaskarżony został przez pozwaną Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. Zarzucając w apelacji tak naruszenie prawa materialnego tj. art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 1998 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.), jak też prawa procesowego – w tym wypadku art.233 §1 kpc - pozwany organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania wnioskodawcy, względnie uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi. W uzasadnieniu wniesionego środka odwoławczego – kwestionując ostatecznie jedynie uznanie za pracę w warunkach szczególnych zatrudnienia wnioskodawcy na Politechnice (...) na stanowiskach Zastępcy Dyrektora ds. (...) oraz Dyrektora (...) (od 1 lipca 1994 r. do 31 lipca 1996 r. i od 16 sierpnia 2005 r. do 31 marca 2009 r. w łącznym wymiarze 40 miesięcy) -skarżący w szczególności podnosił, że w tym zakresie Sąd Okręgowy w R. oparł się bezkrytycznie na stanowisku biegłego pomimo zgłoszenia przez ZUS pisemnych merytorycznych zastrzeżeń do końcowej jego opinii, które to zarzuty w żaden sposób nie zostały uwzględnione przez Sąd I instancji. Tymczasem -jak podnosił organ rentowy, przywołując argumentację z pisma procesowego zawierającego w/w zastrzeżenia do opinii biegłego- autor opinii nie zdefiniował kryteriów do uznania danego miesiąca za miesiąc w którym odwołujący zajmując w Politechnice (...) stanowiska kierownicze miał świadczyć prace na równi z pilotami, co więcej opinia ta – zdaniem apelującego- wykazywać też miała wewnętrzną sprzeczność, skoro przy takiej samej liczbie lotów w jednym wypadku dany miesiąc został uwzględniony jako praca w warunkach szczególnych, a inny nie. Niezależnie od tego skarżący zwracał uwagę, że biegły nie wyjaśnił, czy wykazywane loty były przez wnioskodawcę wykonywane w ramach stosunku pracy, czy też miały charakter prywatny.

Wnioskodawca M. G. wniósł o oddalenie apelacji ZUS, na koszt skarżącego.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, po rozpoznaniu apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R., wyrokiem z dnia 5 marca 2013r. (sygn. akt III AUa 958/12) uchylił zaskarżony wyrok , przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

U podstaw powyższego orzeczenia kasatoryjnego legło stanowisko Sądu II instancji o co najmniej przedwczesności zaskarżonego wyroku z uwagi na popełnione przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie przy rozpoznawaniu sprawy istotne uchybienia procesowe. I tak w pierwszym rzędzie Sąd Apelacyjny akcentował ,że już sam sposób uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie spełnia wszystkich przewidzianych w art.328 §2 kpc wymogów ,skoro

w istocie ogranicza się do bezcennego zrelacjonowania przebiegu postępowania dowodowego , uniemożliwiając tym samym pełną kontrolę instancyjną . Niezależnie od tego Sąd II instancji zwracał uwagę na nie odniesienie się w żaden merytoryczny sposób przez Sąd Okręgowy do zgłaszanych przez organ rentowy do opinii biegłego zarzutów , co równocześnie stanowiło naruszenie art.233§1kpc przez bezkrytyczne przyjęcie pełnej miarodajności tego dowodu , dodatkowo w sytuacji gdy- jak słusznie zarzucał ZUS- nieznane były przyjęte przez biegłego kryteria do uznania danego miesiąca z okresu zajmowania przez wnioskodawcę stanowisk: Zastępcy Dyrektora ds. (...) oraz Dyrektora (...)- za pracę w warunkach szczególnych (instruktora –pilota), a ponadto gdy opinia ta w tym zakresie zawierała wewnętrzne sprzeczności. Sąd Apelacyjny równocześnie odnotowywał ,iż w tej sytuacji Sąd Okręgowy w Rzeszowie bezzasadnie odstąpił od przesłuchania samego wnioskodawcy w charakterze strony

(tu choćby celem złożenia przez niego wyjaśnień tak co do charakteru lotów wykonywanych w spornym okresie czasu , godzenia obowiązków kierowniczych z instruktażem samolotowym, czy w końcu intensywności tych ostatnich zadań w odniesieniu do zakresu prac zatrudnionych w tym czasie w Ośrodku na stanowiskach instruktorów-pilotów.). W końcu – wobec zakwestionowania przez ZUS kwalifikowanych dowodów w postaci świadectw wykonywania przez wnioskodawcę prac w warunkach szczególnych ze spornego okresu- Sąd II instancji ,podkreślał, iż w tej sytuacji właściwym było w pierwszym rzędzie pozyskanie stosownych wyjaśnień od samego pracodawcy , czego także zaniechał Sąd I instancji. Wszystko to razem prowadziło więc do stwierdzenia o konieczności ponownego rozpoznania sprawy przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie ,przy powołaniu w podstawie prawnej wyroku art.386 §4 kpc i art. 108 §2 kpc –tu w zakresie kosztów postępowania odwoławczego. Zalecenia zaś Sądu Apelacyjnego co do dalszego sposobu prowadzenia sprawy odnosiły się do konieczności uzyskania od pracodawcy wnioskodawcy stosownych informacji tak co do przesłanek jakimi się kierowano wydając świadectwa wykonywania prac

w warunkach szczególnych , jak i tych dotyczących materiałów źródłowych obrazujących ilość lotów zatrudnionych wówczas w Ośrodku pilotów (celem porównania do ilości lotów odwołującego) , przyjmowanych harmonogramów lotów instruktażowych (ujmowania w nich wnioskodawcy) , czy możliwości identyfikacji charakteru lotów

(prywatnych czy służbowych) na podstawie zapisów z książek pilota (a takie przedłożone zostały przez M. G. na użytek sporu) . Następnie zadaniem Sądu Okręgowego miało być uzyskanie od biegłego opinii uzupełniającej (w trybie art.286 kpc) , w której miał się on odnieść do stawianych przez ZUS zarzutów , oraz kończące postępowanie, przesłuchanie samego wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie, po ponownym rozpoznaniu sprawy M. G., wyrokiem z dnia 6 lutego 2014r. (sygn. akt IV U 436/13) oddalił odwołanie.

Wypełniając w pełnym zakresie zalecenia Sądu II instancji , Sąd Okręgowy- w odniesieniu do jedynie ostatecznie spornego okresu zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku Zastępcy Dyrektora ds. (...) oraz Dyrektora(...) (od 1 lipca 1994 r. do 31 lipca 1996 r. i od 16 sierpnia 2005 r. do 31 marca 2009 r.) ustalił, że w obowiązującym na tym pierwszym stanowisku zakresie czynności odwołującego m. innymi przewidziano wykonywanie lotów szkolnych, egzaminacyjnych i kontrolnych z kadrą Ośrodka i studentami , podczas gdy w odniesieniu do drugiego ze wskazanych stanowisk taki zakres czynności nie obowiązywał. W obu jednak tych okresach M. G. loty instruktażowe wykonywał , co w przypadku zajmowania stanowiska Dyrektora Ośrodka miało miejsce głównie poza godzinami pracy i- jak przyjął Sąd I instancji- jedynie celem zachowania przez odwołującego licencji pilota. Jednak w ocenie pracodawcy łączenie przez wnioskodawcę obu tych prac (obowiązków kierowniczych z instruktażem samolotowym- szkoleniem studentów) stanowiło dostateczną podstawę do wydania – zakwestionowanych przez ZUS- kwalifikowanych świadectw pracy . Z uwagi na przekroczenie czasu archiwizacji dokumentów operacyjnych (...) nie jest aktualnie możliwe odtworzenie danych dotyczących ilości lotów zatrudnionych w spornym okresie czasu w

Ośrodka instruktorów- pilotów . Zapisy zaś z książek pilota wnioskodawcy dotyczące tego okresu wykazują , że ogólny czas lotu wyniósł odpowiednio: w 1994r.- 226 godzin i 40 minut, w 1995r.- 159 godzin i 37 minut, w 1996r.- 89 godzin i 37 minut, w 2005r. 134 godziny i 30 minut, w 2006r. 167 godzin i 44 minuty, w 2007r. -344 godzin i 31 minut, a w 2008r.-366 godzin i 51 minut. W odniesieniu zaś do poszczególnych miesięcy tego okresu -były to różne wartości , przy czym w 39 miesiącach (tj. łącznie przez 3 lata i 3 miesiące) loty wykonywane były ponad 5 dni w miesiącu , a ich czas wyniósł ponad 10 godzin. Czas ten nie obejmował czynności lotniczych związanych z przygotowaniem do lotu , wstępnym instruktażem szkolonego, czy czynności wykonywanych już po locie , które jednak zajmowały jedynie około 30 minut. Praca pilota-instruktora co do zasady obejmuje też pewne czynności administracyjno- biurowe związane z przygotowaniem dokumentacji i planów lotów. Z uwagi na warunki atmosferyczne , sprzętowe (ew. awarie) , jak też ilość szkolących się studentów i specyfikę roku akademickiego , największe nasilenie lotów miało miejsce w okresie letnim . Łącząc obowiązki kierownicze z obowiązkami pilota- instruktora wnioskodawca ,w okresie największego nasilenia lotów, przeznaczał na te pierwsze około 1-2 godzin dziennie. W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy w Rzeszowie uznał , że brak jest dostatecznych podstaw do uznania spornego okresu za pracę w warunkach szczególnych odwołującego. Odnotowując , iż co do zasady prace instruktorów-pilotów mają taki charakter (tu przy wskazaniu zarówno na zapisy odpowiednich pozycji Wykazów A i B rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnych charakterze , jak i załączników nr 1 i nr 2 ustawy z dnia 19 grudnia 1998 r. o emeryturach pomostowych), Sąd I instancji równocześnie zauważał , że stosownie do § 2 ust.1 w/w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. musi być to praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy , czego nie można odnieść do pracy wnioskodawcy ze spornego okresu zatrudnienia. W tym zaś względzie Sąd Okręgowy w Rzeszowie dodatkowo przyjmował , że szczególne uwarunkowania pracy pilotów oraz obowiązujące tą grupę zawodową uregulowania prawne w zakresie czasu pracy i wypoczynku (obowiązujące w spornym okresie : zarządzenie Ministra Transportu, Żeglugi i Łączności z dnia 28 marca 1989r.-MP Nr 8,poz. 76 i rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 13 grudnia 2002r. Dz. U. Nr 219,poz.1841 określające m. innymi dobowe, tygodniowe, miesięczne i roczne maksymalne normy czasowe lotów wynoszące odpowiednio: 6 godzin na dobę, 30 godzin tygodniowo , 120 godzin miesięcznie i 600 godzin rocznie) uprawniają do uznania za pracę w warunkach szczególnych wyłącznie okresów wykonywania faktycznego czasu lotów (bez tzw. dyżurów w których wykazywana jest przez w/w jedynie gotowość do pracy), i to też tylko w sytuacji gdy osiągnięte zostają w tym względzie wartości zbliżone do tych maksymalnych w stosunku miesięcznym czy rocznym . W odniesieniu zaś do odwołującego tego rodzaju wartości nie zostały w spornym okresie osiągnięte . Tym samym Sąd I instancji odmówił miarodajności odmiennej w tym względzie opinii biegłego (który ostatecznie zakwalifikował pracę M. G. ze spornego okresu jako pracę w warunkach szczególnych świadczoną przez 39 miesięcy ,w których wystąpiło znaczne nasilenie lotów , przy przyjętych przez biegłego kryteriach ; ponad 5 dni w miesiącu lotów wynoszących łącznie co najmniej 10 godzin) podkreślając , że w/w wyznaczniki nie mogą opierać się wyłącznie na doświadczeniu biegłego i dokonane przez niego ocenie towarzyszących lotom czynności lotniczych, tym bardziej , że nie mają swego oparcia w wyżej powołanych przepisach prawa . W końcu Sąd Okręgowy akcentował , że łączenie obowiązków pilota-instruktora z obowiązkami kierowniczymi (i to w sytuacji gdy te ostatnie nie mogą być uznane za bezpośredni nadzór w rozumieniu prac wymienionych pod poz. 24 działu XIV wykazu A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnych charakterze) wyklucza uznanie spornego okresu za kwalifikowany rodzaj zatrudnienia wnioskodawcy. Wobec powyższego Sąd I instancji ,dokonując oceny prawnej sprawy, uznał żądanie odwołania za nieuzasadnione, dzieląc ostatecznie stanowisko pozwanego organu rentowego o nie spełnieniu przez M. G. wszystkich koniecznych przesłanek nabycia prawa do dochodzonej emerytury pomostowej , przewidzianych w art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 1998 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.). W podstawie prawnej wyroku powołany nadto został art.477⁽¹⁴⁾ §1kpc.

Wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w R. z dnia 6 lutego 2014r. zaskarżony został przez wnioskodawcę M. G.. W apelacji z dnia 10 marca 2014r. (v.k-324-328 Tom II) skarżący , zarzucając zarówno naruszenie prawa materialnego tj. art.4 ustawy z dnia 19 grudnia 1998 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.) oraz § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególnej charakterze (Dz. U. Nr 8 poz. 43 ze zm.) przez ich błędną wykładnię, prowadzącą do odmowy uznania legitymowania się przez wnioskodawcę wymaganym okresem 15-stu lat pracy w warunkach szczególnych, jak też prawa procesowego

tj. art. 233§1kpc w szczególności przez bezpodstawną odmowę uznania miarodajności opinii biegłego, wykazującej spełnienie przez odwołującego tego warunku, wnosił o: - zmianę zaskarżonego i przyznanie prawa do emerytury pomostowej, przy zasądzeniu stosownych kosztów procesu, względnie uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie i ponowne przekazanie sprawy do rozpoznania temu Sądowi, przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego jako części kosztów procesu.

W uzasadnieniu wniesionego środka odwoławczego wnioskodawca w szczególności podnosił, że w zakresie jego obowiązków na stanowisku Zastępcy Dyrektora ds. (...) był bezpośredni nadzór nad procesem doskonalenia kadry i szkoleniem studentów, stąd trudno uznać, iż nie był to nadzór bezpośredni w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnych charakterze. Ponadto zarzucał Sądowi I instancji błąd w ustaleniach faktycznych dotyczący braku wymogu licencji pilota zawodowego na drugim z zajmowanych przez niego stanowisk tj. Dyrektora (...), jak też nieuzasadnione wyłączenie z czasu pracy personelu latającego czasu tzw. dyżurów, czy w końcu niedopuszczalne przyjęcie kryterium wykonywania lotów w zbliżonym do maksymalnych norm czasu lotów wymiarze dla uznania danego okresu za pracę

w warunkach szczególnych. W konsekwencji skarżący kwestionował odmowę Sądu Okręgowego uznania pełnej miarodajności opinii biegłego, podkreślając przy tym, iż ten dowód osobowy nie był ostatecznie kwestionowany przez sam organ rentowy, co w zaistniałej sytuacji procesowej, obliżowało Sąd I instancji do przeprowadzenia z urzędu dowodu z opinii Instytutu, wyłączając możliwość samodzielnego wyrokowania. Reasumując - w ślad za stanowiskiem biegłego - skarżący podnosił, że legitymuje się okresem kwalifikowanego zatrudnienia w rozmiarze przenoszącym wymagane lat 15-ście (dokładnie - jak wyliczył biegły - 15 lat 1 miesiąc i 16 dni).

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł o oddalenie apelacji wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, rozpoznając apelację M. G. zważył co następuje:

Wniesiony przez wnioskodawcę środek odwoławczy skutkować musi - w ocenie tut. Sądu - wydaniem orzeczenia reformatoryjnego.

Zaskarżony bowiem wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 6 lutego 2014r. wydany został z naruszeniem prawa, przy uprzednich nie do końca prawidłowych ustaleniach faktycznych. I tak już na wstępie zauważyć należy, że wbrew temu co przyjął Sąd I instancji - sugerując, że w okresie zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku Dyrektora (...) wykonywał on loty poza swoimi obowiązkami i jedynie w celu zachowania ważnej licencji pilota - M. G. zajmując to stanowisko, za wiedzą i aprobatą Rektora prowadził instruktaz samolotowy studentów przynależny pilotom - instruktorom. Potwierdzają to wprost akta osobowe wnioskodawcy, w których m. innymi zalega - zaaprobowany w pełni przez rektora Politechniki (...) - wniosek o podwyższenie wynagrodzenia za pracę wnioskodawcy jako Dyrektora Ośrodka, właśnie

w związku z wykonywaniem przez niego równolegle pracy instruktora - pilota, z uwagi - jak podkreślono - na niedostateczny stan ilościowy instruktorów i przy zaakcentowaniu wykonywania tych prac przez odwołującego w znaczącym wymiarze czasowym. Co więcej - jak wyjaśnił to w piśmie z dnia 15 maja 2013r. pracodawca wnioskodawcy tj. Politechnika (...) (v.k- 261 Tom II), jak też słuchany w charakterze świadka autor zakwestionowanych przez ZUS świadectw wykonywania przez odwołującego prac w warunkach szczególnych, J. B. (zeznania w/w e-protokół rozprawy z dnia 25 czerwca 2013r. 00:31:47- k-268 Tom II) M. G. był w tym czasie ujmowany także w tabelach planowanych lotów instruktazowych. O tym zaś, że odwołujący - nie zawsze udolnie - starał się godzić obowiązki kierownicze z obowiązkami instruktora-pilota, świadczy wymownie udzielona mu w dniu 27 listopada 2008r. nagana i wniesiony od niej sprzeciw (akta osobowe) z których wynika, iż w momencie wkroczenia Policji na teren Ośrodka był on nieobecny ponieważ wykonywał wówczas czynności służbowe w charakterze instruktora pilota wraz ze szkolonymi studentami w powietrzu. Z kolei dokonana przez biegłego analiza zapisów z książek pilota M. G. wykazała (co potwierdził także w swoich zeznaniach w/w świadek B.), że nie były to

loty prywatne ,ale szkoleniowe. Reasumując , należało więc przyjąć ,że tak w okresie zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku Zastępcy Dyrektora ds. (...) jak

i na stanowisku Dyrektora (...) (w całym więc okresie od 1 lipca 1994 r. do 31 lipca 1996 r. i od 16 sierpnia 2005 r. do 31 marca 2009 r.) do jego obowiązków należało również prowadzenie szkoleń samolotowych , a więc wykonywania prac przynależnych pilotom- instruktorom. W tej sytuacji uzasadniona więc była dalsza ocena w jakim stopniu odwołujący zaangażowany był w tego rodzaju pracę . Z uwagi na potwierdzony przez Politechnikę (...) w w/w piśmie z dnia 15 maja 2013r. fakt braku źródłowych materiałów archiwalnych ze spornego okresu ,które pozwoliłyby na porównanie częstotliwości (ilości) lotów wnioskodawcy z tymi odbywanymi wówczas przez instruktorów-pilotów Ośrodka , znamienna być w tym zakresie musiała –odnotowana w opinii biegłego z dnia 3 września 2013r.na podstawie zapisów z ksiązek pilota odwołującego

(v.k-277 Tom II) ilość jego lotów w okresie kiedy zatrudniony był w Politechnice (...) na stanowisku instruktora-pilota . Te zaś dane w porównaniu z tymi ze spornego okresu wykazują, że liczba lotów jakie odbył M. G. pełniąc równocześnie obowiązki kierownicze nie odbiegała na niekorzyść od liczby tych odbytych przez niego kiedy był zatrudniony wyłącznie jako pilot- instruktor. To zaś jeszcze dodatkowo uprawdopodobnia prawdziwość zeznań świadków (Z. P. czy P. S.) jak zeznania i samego wnioskodawcy ,że zakres jego pilotażowych obowiązków w spornym okresie czasu był znaczący (wg. twierdzeń odwołującego miał wręcz przenosić obowiązki pozostałych pilotów – instruktorów).

To wszystko jest zaś o tyle istotne ,że – w ocenie Sądu Apelacyjnego- nie wyklucza uznania omawianego okresu za pracę wnioskodawcy w szczególnym charakterze

w rozumieniu art.3 ust.3 ustawy z dnia 19 grudnia 1998r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.) , gdzie główny nacisk kładzie się na szczególną odpowiedzialność związaną z wykonywaniem takiej pracy ,oraz szczególne właściwości psychofizyczne osób ją wykonujących i gdzie należyta możliwość wykonywania pracy daje gwarancje bezpieczeństwa publicznego. Stąd też w odniesieniu do tak rozumianych prac (do których niewątpliwie zalicza się pracę pilota instruktora – poz.1 załącznika nr 2 do w/w ustawy) w orzecznictwie sądów administracyjnych konsekwentnie przyjmuje się ,że za pracownika wykonującego pracę o szczególnym charakterze w rozumieniu art.3 ust.5 ustawy z dnia 19 grudnia 1998r. o emeryturach pomostowych , może być uznany pracownik , który wykonując pracę o szczególnym charakterze , wykonuje jeszcze inne dodatkowe czynności wskazane przez pracodawcę w ramach świadczenia pracy (użyty w powołanym przepisie „ pełny wymiar czasu pracy” -oderwany od stałości - odniesiony jest tu wyłącznie do czasu pracy określonego w umowie o pracę) – por. wyrok WSA w Lublinie z dnia 16 listopada 2010r. III SA/Lu 235/10 LEX nr 656447 , czy uchwała 7 sędziów NSA z dnia 13 listopada 2012r. I OPS 4/12 ONSA 2013/2/24. W odniesieniu więc do M. G. powyższe oznacza ,że fakt zajmowania przez niego stanowisk kierowniczych nie wykluczał sam w sobie możliwości uznania tego okresu za pracę w szczególnym charakterze , skoro w znacznej części jego obowiązki związane były z wykonywaniem tak określonej pracy (pilota- instruktora) . Należy zaś przypomnieć ,że stosownie do art.4 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 19 grudnia 1998r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.) – stanowiącego podstawę prawną żądania wnioskodawcy- wykazanie wykonywania w niezbędnym wymiarze lat 15-stu tak określonych prac , tak przed 31 grudnia 2008r. jak i po tej dacie uprawnia do emerytury pomostowej (oczywiście przy spełnieniu pozostałych przewidzianych w w/w przepisie warunków) . Jest to zaś uwaga o tyle istotna ,że czyni nieaktualne wszelkie rozważania Sądu I instancji co do stałości pracy wnioskodawcy , czy charakteru sprawowanego przez niego dozoru , jako pozostające bez wpływu na końcowy wynik sprawy. W tym miejscu jedynie Sąd Apelacyjny chciałby w zdecydowany sposób odrzucić zaprezentowaną przez Sąd I instancji koncepcję uznania kwalifikowanego zatrudnienia pilotów wyłącznie w odniesieniu do czasu odbytego przez nich faktycznego przelotu i to nadto zbliżonego w swych wartościach do norm maksymalnych

(miesięcznych czy rocznych). Powyższe nie ma bowiem jakiegokolwiek uzasadnienia w przepisach obowiązującego prawa (w/w normy są jedynie wyznacznikami bezpiecznego wykonywania tego rodzaju prac , co przecież nie oznacza ,że wykonujący przeloty w mniejszym wymiarze czasowym nie wykonuje obowiązków pilota – traci ten status) , a dość powiedzieć ,że sam pozwany ZUS wcześniejszego okresu zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku pilota- instruktora w żaden sposób nie podważał (w takich wypadkach , dysponując kwalifikowanym świadectwem pracy ,organ rentowy nie bada przecież ile godzin lotu w poszczególnych miesiącach czy latach odbył ubezpieczony). Wszystkie powyższe rozważania prowadzą więc równocześnie do wniosku ,że cały sporny okres pracy M. G. od 1 lipca 1994 r. do 31 lipca 1996 r. i od 16 sierpnia 2005 r. do 31 marca 2009 r. winien być

w pełni (a nie jak przyjmował to biegły , jedynie w poszczególnych miesiącach znacznego natężenia lotów) uznany za pracę wnioskodawcy w szczególnym charakterze (nota bene wcześniejszy okres zatrudnienia odwołującego na stanowisku kierowniczym tj. Szefa Wyszkoenia w Przedsiębiorstwie Usług (...) w J. od 1 grudnia 1996 r. do 31 października 1998r. , które łączył z obowiązkami pilota -instruktora został w całości zaaprobowany przez ZUS).

Z tych wszystkich więc wyżej naprowadzonych względów – uznając ostatecznie ,iż wnioskodawca M. G. z dniem 17 marca 2011r. spełnił wszystkie przewidziane w art.4 ustawy z dnia 19 grudnia 1998r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237 poz. 1656 ze zm.) przesłanki nabycia prawa do dochodzonego świadczenia emerytalnego, na podstawie art.386 §1 kpc orzeczono jak w pkt. I sentencji wyroku tut. Sądu. Mając z kolei na uwadze fakt ,iż to dopiero zgromadzony

w sprawie na etapie postępowania sądowego (tu w szczególności poddane analizie biegłego zapisy z książek pilota wnioskodawcy) materiał dowodowy pozwolił na przesądzenie o uprawnieniu M. G. do emerytury pomostowej – na podstawie art.118 ust.1 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2013r.,poz.1440 ze zm.) - Sąd Apelacyjny orzekł o braku odpowiedzialności ZUS za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt. II wyroku) .

Końcowy wynik sporu uzasadniał z kolei obciążenie pozwanego organu rentowego poniesionymi przez wnioskodawcę kosztami procesu (opłatą sądową od apelacji i kosztami zastępstwa procesowego za I i II instancję) na łączną kwotę 330 zł , o czym orzeczono – jak w pkt. III sentencji wyroku- na podstawie art.98 §1kpc w zw. z art. 108 §1 kpc ,

i przy uwzględnieniu minimalnych stawek wynagrodzenia fachowego pełnomocnika odwołującego , przewidzianych w § 12 ust.1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity Dz.U. z 2013r. poz.490) .

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)